

ABE KOBÓ:

G

A

Abe Kobo (1924–) orvosi egyetemet végzett. Novellái, regényei, drámái, rádiójátékai a japán valóság régi és új ellentmondásait ábrázolják. Közismeretek tudományos-fantasztikus írásai. Magyarul megjelent két regénye: A negyedik jégkorszak és A homok aszszonya.

Éjszaka hóvihár tombolt a városban. Messziről száguldott ide bömbölvözgva, akár a földrengés, belekapaszkodott az elektromos távvezetékbe, fákba és a házak falába, sok hangon üvöltött – hol macskaként nyávogott – hol sírt, mint egy asszony vagy gyermek, hol pedig betegként nyögéscselt. Könyörtelenül behatolt minden nyíláson, ahová még az eső sem vert be, s a hófórgeteg a szegényeknek még jobban eszükbe idézte nyomorúságukat.

Az utcán egy lélek sem járt: a porhó rárakódott a lámpákra. Mint mindig, most is ott álltam a téren, két utca kereszteződésében, s körülöttem, úgy tetszett, az egész világot betakarta a fehéres, üres semmi. A szél akadálytalanul süvített végig a térségen. Testem – majdnem eszményi hővezetéként – a levegőnél is jobban lehűlt, a szó szoros értelmében esontig fagyott.

A fehér kavargásban váratlanul valamiféle mozgást véltem felfedezni. Egyre közeledett felém, majd átváltozott egy ember körvonaláivá. A körvonalak még közelebb értek, talpazatomhoz léptek és feltekintettek rám. Egy aprócska ember volt. Lenge köpenyében majdnem eltűnt, a durva szövet szinte eltakarta az arcát, tekintetéből furesca rémület sugárzott. Szeme riadtan meg-megrebbent, úgy rémlett, az emberke el akar rejtőzni a kőtalapzat mögött, amelyen álltam. Léptei nyomát azonnal behordta a hó: a férfi, óvatosan váltogatva lábait, lassan felkapaszkodott a talpazatra. A szél minden újabb lökése majdnem lesodorta, de ő minden erejével belekapaszkodott a kőbe. Keze néhányszor lecsúszott a körül, s majdnem hátrabukfencezett, de mégis sikerült megvetnie a lábát valami ismeretlen erő segítségével – talán a makacssággal, amelyet az első pillanatban nehéz lett volna feltételezni róla –, úgyhogy végül feljutott a talpazatra. A Hószellem nyögellése

és a Hóleányzó vijjogásán át is hallottam, hogyan csapkodja nyilván elgémberedett kezét, hogyan vacog a foga, hogyan recsegnek-ropognak az ízületei, mennyire megfeszülnek izmai. Úgy látszik, nehéz munka várt rá!

A vállán függő zsákból reszelőt és félméternyi hosszúságú fűrészvetőt vett elő, a szabadon maradt kezével pedig kikapogatta a talpamat, mintha megakarna győződni róla: a helyemen állok. És ekkor ráismertem. Ő az! A keze érintéséről ismertem rá. Ez a kéz irányított engem, ez tetőzte be sorsomat. Ez az ember számomra nem volt egyéb, mint kezének tartozéka. Bal kezével szorosan átölelte a bokámat, jobb kezével a lábamhoz illesztette a reszelőt, és munkához látott. Aztán a reszelőt felváltotta a fűrész, a férfi már csaknem teljesen átfűrészelte a lábamat. Remegés futott végig fémtestemen. Felzengtem. Ám ez a csengés alig egyméternyire hatolt el, belevesztett a Hószellem mérhetetlen bendőjébe, elhalt a Hóleányzó gigantikus méhében.

Ahhoz, hogy a lábamat legalább egy milliméternyire átfűrészelve, legalább ötször kellett a fűrészvetőt ide-oda húznia. Három ilyen mozdulat egy másodpercet vesz igénybe, s mint-hogy lábam negyvenhat milliméter vastag, ha azt is hozzászámítjuk, hogy a fűrész időnként megakadt, egyik lábam átvágásához legalább két perc szükségeltetett. De nekem két lábam van, s ráadásul a férfi majd pihenőt is tart, hogy felmelegítse elgémberedett kezét. Ily módon az egész művelet alig öt percet vesz igénybe. Ezt az időt felhasználom arra, hogy elmeséljem, ki vagyok én, s kihez tartozik ez a kéz.

Hajdan postagalamb voltam, s a kéz a gazdám keze, egy híradós katonáé, aki a háborúban a postagalambcsapatban szolgált. Ma már bronzfigura vagyok: Békegalamb. S most ez a kéz fűrészeli a lábamat.

Fajtszta és szép külsejű postagalamb voltam, s ráadásul nagyon eszes is: rengeteg hőtettelt hajtottam végre. Persze én erről mit sem tudtam. Számomra csak a kék ég létezett, a társaimmal együtt való repülés gyönyöre, az etetésnél a tülekedés, meg az idő véget nem érő, összefüggéstelen folyama. Akkor még

jámbor lelkű voltam. És páratlannak véltem magamat. Most már mindent értek, de akkor még csak nem is sejtettem, hogy én – én vagyok.

Egy nap a háború váratlanul véget ért. Társaimmal együtt továbbra is a galambdúcban maradtunk, de gazdáinknak nyoma veszett. Mintha elvarázsolták volna, eltűnt az a katona is, aki sippal hívogatott minket magukhoz, meg a másik is, aki a galambdúcot takarította, s a harmadik, aki minden reggel friss vizet öntött az itatónkba. Zűrzavaros rendetlenség szakadt ránk.

Így telt el néhány hónap.

Egyszer aztán váratlanul fölbukkant a hajdani gazdám, a híradós katona. E naptól kezdve az ő keze lett a sorsom. Továbbra is egyenruhában járt-kelt, de most már nem viselte a rangjelzését és a derékövét. Nadrágja vasalatlan, köpenye összegyűrődött. Nem hordott sapkát, fakó, mocsokos haja torzonborzra nőtt. Gyengédente tekingetett rám, de ugyanakkor mintha kissé szegyenkezett is volna. Bennem ismét felébredt korábbi szokásom, akaratlanul is odaröppentem gazdám vállára, s megteltem holmi riadt vágyakozással a múlt iránt. Gazdám óvatosan megfogta hátul a szárnyaimat. Eszembe jutott, milyen engedelmes voltam hajdan. A gazdám lábába rakott, és elvitt valahová.

Egy vásári mutatványosbódéba. Ott egy selyemcilinderbe ültettek, s amikor kiengedtek, szabadon röpködhettek, ahová csak akartam, visszatérhettem a galambdúcba. Amikor hazértem, a gazdám már ott várt rám, s adott néhány szem borsót. Úgyhogy türethően ment a sorom. Ettől kezdve ez lett mindennapi foglalatosságom.

Úgy tetszik, nagyon sokáig tartott ez az időszak. Ám egy verőfényes tavaszi napon véget ért a mutatványosbódéhoz kötött életem. Éppen sütkéreztem a napon, kissé el is bóbiskoltam, amikor hirtelen egy ismeretlen állt meg a közvetlen közelemben. Egy albumot vett elő a hóna alól, kinyitotta, és rám-rápillantva fűrgén rajzolni kezdett valamit a ceruzájával. Úgy tetszett, semmi különös vesztély nem fenyeget, éppen ezért nyugodtan a helyemen maradtam. Ekkor odalépett a gazdám. Halkan és

Z D A

kurtán üdvözölték egymást az ismeretlennel.

— Mestermű — jegyezte meg a gazdám, amikor figyelmesen megszemlélte az ismeretlen munkáját —, remek lesz a galamb! Ő az én büszkeségem, érmet is nyert.

Az ismeretlen mintha meglepődött volna kissé, s egy pillanatra abbahagyta a rajzolást.

— Egyszóval postagalamb volt?

— Persze hogy az! Most meg egy mutatványosnál csinál mindenféle trükköket. Mit mondjak, elég mélyre süllyedt.

— Ez mulatságos — kuncogott az ismeretlen. — Most meg modell lett belőle, galambszobrásznak ül modellt. Aztán mindketten elhallgattak. Az ismeretlen rajzolt, a gazdám meg nézte keze mozgását.

— Az ördög vigye el, állandóan morog — zsörtölődött a férfi.

Aztán halkán tanácskozni kezdtek valamiről. Úgy tetszett, meg is egyeztek.

Engem, szokás szerint, ismét ládába zártak. De most nem a mutatványosbódéba vittek. Egy orvosságzagú szobába kerültem, egy hatalmas komor épületbe. S ott kitémtek.

Ezután ismét ládába raktak, s elvittek az ismeretlen műtermébe, aki feltett egy emelvényre, pontosan elrendezte, milyen szöveget zárjon be a szárnyam és a nyakam. S az ismeretlen agyagból megmintázott, időnként rámpillantva, lehántotta az agyagtömbről a felesleges részeket. Egy nyári napon lett teljes az átváltozásom. A művész keze között szoborrá változtam.

Így lettem Békegalamb. Egy világos gondolatot testesítettem meg. És már nem lehettem csupán magam, mint korábban. Újabb létezésem most már csupán azok tevékenységétől függött, akik támogattak. Éppen ezért helyezték el az útkeresztezésben. Egyébként a politikai gépezet keresztútja nyilván ugyanitt állt.

De térjünk vissza történetem elejéhez. (Úgy érzem, a gazdám már a másik lábamat is átfűrészelte.) Rendre, sorra elmesélek mindent. Ez szükséges ahhoz, hogy mindent megértsenek.

Gazdám már kétségtelenül keservesen megbánta, amiért egy marék bankóért eladott. Attól kezdve na-

ponta megjelent a keresztútnál, eláll-dogált egy darabig, tekintetét le nem vette rólam, sokáig fújta a füstöt, amíg csak csonkig nem szívta a cigarettáját. Tekintetem találkozott gazdám fájdalmas tekintetével, s ekkor mindent megértettem. Úgy látszik, gazdámat egyre jobban veri az élet. A szüntelen bajok nyilván örült gondolatra sarkallták, mintha minden szerencsétlenségét az okozta volna, hogy ellenem vétett. Persze ez ostoba képzelgés volt, de gazdám számára valósággá változott. Képtelen volt magában tartani a titkot, s úton-útfélen minden járókelőnek elmesélte sorsomat, és jelentőségemet, hogy a békét szimbolizálom, egészen odáig alacsonyította, hogy az ő szárnalmas sorsát személyesítem meg. Egyszer aztán történetét véletlenül meghallották a béke ellenségei. De erről majd később.

A gazdám már mindkét lábamat átfűrészelte. Meginogtam, de gazdám elkapott, az övében függő kötéllal átkötött, és óvatosan a földre eresztett. Teljesen belesüppedtem a hóba, egy bucka valósággal elnyelt. Gazdám a talpához erősítette a köteleket, s lecsúszott rajta. Aztán előásott a hóból, a vállára emelt, és görnyedten, botladozva futásnak eredt az arcába csapódó hóviharral és széllel szemben, neki a Hószellem üvöltésének, a Hóleányzó zokogásának.

Így futott egy vagy két háztömböt, majd megállt egy utcasarkon, egy kiégett épület pincéjének az ajtajánál. Megjelent néhány ember. Egyikük átvett engem, a másik egy borítékot nyomott gazdám kezébe. Aztán zavart és elképedt gazdámat a férfiak faképnél hagyták, sietősen eltávoztak. Amikor kissé távolabb értek, egyikük megjegyezte:

— Úgyesen kifundáltuk! Néha még a bolond is jó valamire. Nem is járt rosszul, megoldozott a pénzéért, nem fog nyomorogni. És mi is jól járunk, megszabadultunk ettől a tehertől!

A társa így felelt:

— A zagyva beszéd segített a józan észnek. Sok mindenki tudott róla, hogy el akarja lopni a szobrot, tehát senkinek sem lesznek kétségei afelől: ő a tettes. Aztán kelekótyának is tartják. Az alibi a szó szoros értelmében az égből hullott az ölünkbe.

A kormány ügynökei voltak. Szálka voltam a szemükben. Az engem alkotó emberek terhükre voltak. Vakon engedelmességgel korlátolt „józan eszüknek”, a hatalom ügynökei gonoszra bűjtötték fel hibbant gazdámat.

Titkos műhelybe szállítottak, megolvasztottak, aztán egy gyárba vittek, ahol hozzám hasonló fémmel olvasztottak össze: hatalmas lyukas fémtömb lett belőlem. Ebből a tömbből számtalan tárgyát készítettek, egy részemből pisztolytöltényeket csináltak. S bár ez csupán egy részesekém volt, s megszüntem önálló alkotás lenni, az egyik töltényben mégis tovább léteztem. Azóta pisztolytöltény vagyok.

A töltényeknek különféle a sorsuk. A végzetem arra kárhoztatott, hogy titkos célra használjanak fel. Ezt a célt még régebben határozták el. Belegyömösöltek egy pisztoly csövébe, hátam mögött hatalmas erő lapult meg, készen arra, hogy felszínre lökjön. Fejem parányi, homályos alagútban rejtőzött. Ezen túl, elől különféle piszkot láttam a zseb mélyén, ahol feküdtem.

Egyszóval a pisztollyal együtt jó néhány napig cipeltek ide-oda a városban. Egyik este váratlanul előkerült a zsebből a pisztoly. Most az alagút végén már nem piszkok látszott, hanem egy utca. Az utcai lámpa fényénél egy férfi körvonalait fedeztem föl. A gazdám volt. Az ő szárnalmas alakja volt, azé az emberé, akit a hatóságok a Békegalamb elrablásával vádoltak, s már több mint egy hónapja hajszoltak, mint a rablás elkövetőjét. Gazdám az üldözés elől rejtőzve, ez idő alatt véglegesen megálazott és elkínzott ember lett.

A pisztolyt tartó kéz ujjá ráfeszült a ravaszra, az energia felszabadult, én pedig kiszuhantam az alagútból, egyenesen előre. Ez volt az egyetlen, elkerülhetetlen utam. Másfelé nem repülhettem. Nekirohantam a gazdámnak, röptömben átlukasztottam testét, véres húscsapatot tépve ki belőle, majd egy útmenti fának ütköztem, és azon szétlapultam. Mögöttem valaki felnyögött, egy test végigzuhant a földön. Átváltozásaim ezzel véget értek.

APOSTOL ANDRÁS

fordítása